

Els trenta anys transcorreguts des de l'any de la nevada fins avui són un període molt important en la vida econòmica, social i política de la ciutat i del país, que inclou la darrera etapa del franquisme, la mort del dictador, la transició, la Constitució, l'Estat de dret, la bonança econòmica i la crisi post-olímpica, tal i com ho expressa Josep M. Manté i Spà, advocat, protagonista de moltes de les coses que explica.

DE LA NEU DEL 62 A LA FLAMA DEL 92. UNA VISIÓ ECONÒMICO-SOCIAL DE MATARÓ

INTROIT (per als amics del Museu Arxiu).

Ni en forma d'amateur puc considerar-me un historiador. Tampoc no ho pretenc, encara que confesso que cada dia m'atrau més; deu ser perquè em faig vell. Per tant, quan he intentat de posar en ordre les quatre notes que vaig conservar, perdre i retrobar de la familiar i agradable xerrada de l'any passat, he tingut la sensació que per tractar bé el tema caldria molta més investigació, molta més concentració. I haig de reconèixer que tot i que ha passat un any no hi he treballat fins ara, que he volgut *complir*, una mica a corre-cuita.

Faig un ferm propòsit que per a l'any vinent intentaré treballar en els meus arxius per fer alguna coseta modesta però més interessant. Per exemple els jutjats i persones, condemnades i absoltes a Mataró pel TOP.

Mentrestant us faig arribar quatre notes redactades sobre el tema compromès. Agafeu-les, utilitzeu-les, o no, retalleu-les, ..., doneu-ne l'ús que us convingui.

Cordialment.

PER COMENÇAR...

Ni puc creure, ni us creieu, que el que contaré és tot. Són uns quants records, unes quantes vivències

que pretenen centrar la situació política i econòmica a la nostra ciutat l'any de neus de 1962. I sense el rigor d'una investigació històrica, per fer estirar el fil dels últims 30 anys que ens porten al famós any Olímpic del 92.

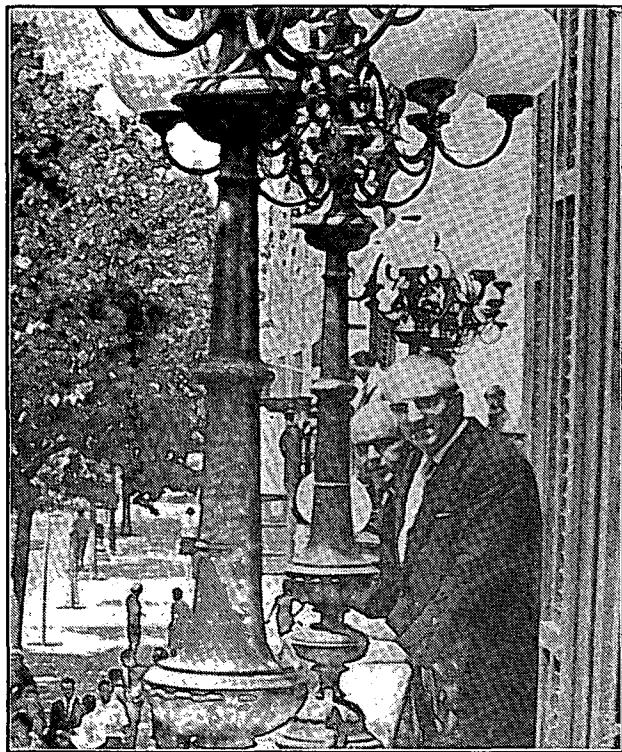
Com a mètode expositiu ens guiarem en dades de finals del 62 i del 63, i partint d'una anàlisi de la situació farem una breu projecció cap al 1992.

El 62 va ser un any dur, ja que la neu va ser precedida per l'aigua torrencial amb les dramàtiques inundacions del Vallès. Però a la història local, i en general del país, obre un període important en la vida econòmica i política en sortir de la mà dels tecnòcrates de l'Opus Dei de l'època de l'autarquia, i enfocar una dècada de creixement econòmic i de consolidació d'una oposició pre-democràtica que amb el pas del temps i la mort del dictador varen donar pas a l'anomenada *transició*, la Constitució, l'Estat de dret, la bonança econòmica i la crisi post-olímpica.

Dividirem l'exposició en els següents grans temes: la política, l'Ajuntament, el moviment sindical, les empreses i la societat.

LA POLÍTICA.

A Espanya, els anys seixanta marquen la primera obertura tèdrica del règim sorgit de la força i la dictadura mantinguda per les forces oligàrquiques,

L'alcalde Sr. Pedro Crespo i el tinent d'alcalde Sr. Joan Fàbregas de Palau al balcó de la Casa de la Ciutat.
Fotografia Manent. Setmanari *El Maresme*, núm. 8, 23 de gener de 1970.

l'església conservadora i l'exèrcit vencedor. Una ideologia catòlica conservadora, però oberta a les classes mitjanes i professionals, l'Opus Dei, substitueix, i lluita pel poder, amb els grups falangistes. En l'àmbit econòmic es demana l'ingrés al Mercat Comú i encara que s'exporta mà d'obra a Europa es comença el procés d'industrialització, gràcies en part a les divises de l'emigració i del turisme i a l'inici de la inversió estrangera.

Sota la figura de l'alcalde Pedro Crespo, la societat mataronina professa un *Movimiento* i un Opus tebi. L'alcalde governa envoltat de figures poc representatives i poc més que figurants des del 1955 fins al 1972, i comparteix el poder a la ciutat amb la Caixa del centenari, amb el seu president Sr. Jaume Recoder. L'església, que tot just estrena arxiprest, mossèn Francesc Pou, amb l'extensió pels barris i la incorporació de gent jove (Acció Catòlica, Escoltes) manté una postura un xic crítica envers la política del moment.

En Pedro Crespo és procurador en Cortes i dóna carta blanca a l'incontrolat procés de construcció, parcel·lació i negoci, que és l'únic interès d'importants nissagues mataronines no essencialment franquistes. Ell mateix es converteix en industrial tèxtil i constructor immobiliari.

Els quadres falangistes o del *Movimiento* són molt poc brillants i influents al Mataró dels seixanta. Hi ha un grup important que s'ha desencisat i perd tot interès per la política. Es reuneix en una tertúlia, *El Candil*. Dominen el diari de Mataró (Navarro-Moreno) i la Ràdio de la primera època, depenent de la CNS. O prenen actituds de personatges singulars com en Lluís Soler.

L'oposició va ser aixafada en els seus primers intents comunistes amb les detencions de 1951 i 1956 dels nuclis del Forn del Vidre.

A principis dels seixanta l'oposició política és minsa i incipient.

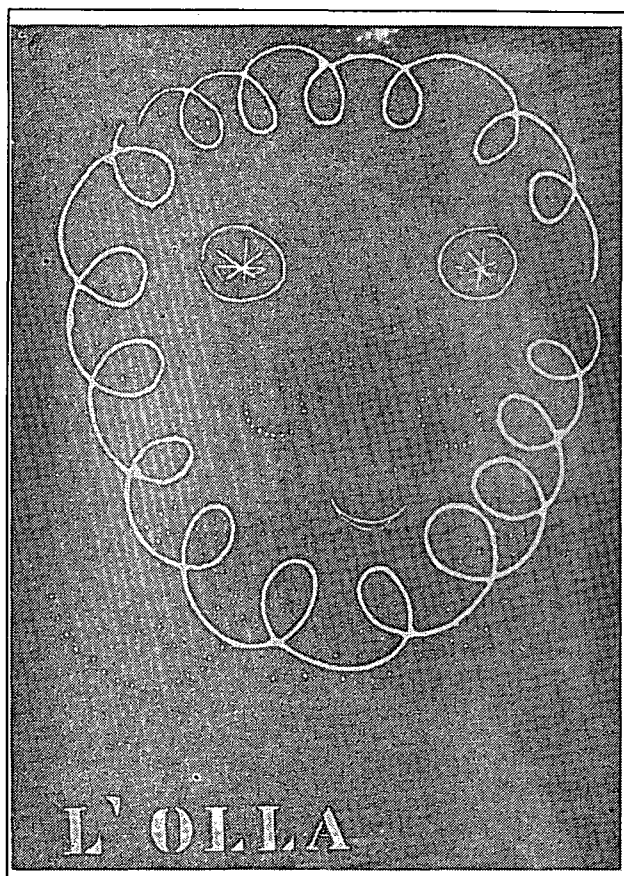
Cal destacar en primer lloc alguns grups de tradició i procedència anarquista; en Cisquet Sala pescador, en Vergés de can Gassol o en Martí Bernasach de can Marot, i els grups resistents del Forn del Vidre (Massafrets).

També la influència de la detenció de Jordi Pujol i dels fets del Palau, amb la consolidació del CC (Cristians-Catalans) amb forta influència en l'inici de les activitats del Moviment Escolta, una de les principals escoles, juntament amb la JAC i la JOC, en les quals es va forjar la joventut del 68 mataronina protagonista de la lluita contra el franquisme. Es fan les primeres pintades, es graven duros, es reparteixen papers en solidaritat amb Jordi Pujol, condemnat en Consell de Guerra.

S'agrupa i comença a reunir-se un nucli que formarà la futura Unió Democràtica. Els Bartra, Martínez, Sivilla, influeixen tímidament i amb gran prudència. Són, però, part important d'institucions com l'Òmnium Cultural, amb una tasca important de resistència, concretada en el treball de persones com el Sr. Clariana.

Cultura i política formen també un tàndem de resistència i en aquest marc es poden enquadrar experiències híbrides com el Cine Fòrum (Segarra, Ramis, Fradera, ...), el Racó d'en Terri o el Grup de Cultura d'Unió de Cooperadors, que pren el relleu de la defensa del cooperativisme. També cal fer esment, perquè correspon a la dècada dels 60, del ressorgir tímid i fugisser de la premsa lliure d'oposició, primer amb *L'Olla*, de la mà d'Acció Catòlica, i després, al 63, amb la primera etapa d'*El Maresme*, amb la gent de *L'Olla*, l'Oriol Quadrada, en Jaume de Torres i els demòcrata-cristians.

Els moviments de renovació pedagògica neixen també a la dècada dels seixanta per superar l'ensenyament públic clarament desprestigiats i

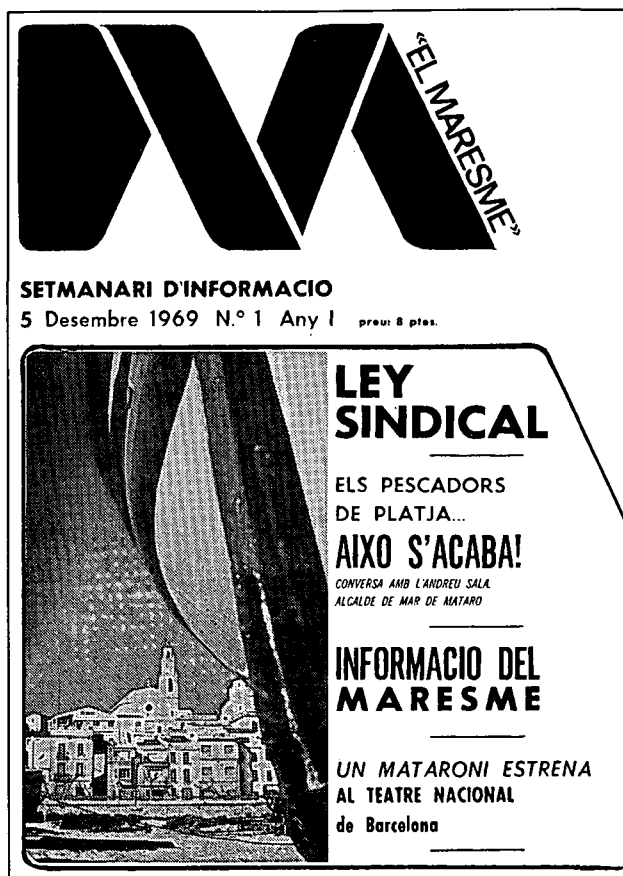

Portada del primer número de *L'OLLA*, publicació de la JAC

minoritari (800 places als seixanta) i el conservador ensenyament religiós privat. Podríem definir tres tendències: la del GEM, de la mà de Manel Mira i Emília Morfín, amb un model dirigista que topa amb els mestres; la d'Anxaneta, que aglutina capes mitjanes i il·lustrades i és un model de participació de pares i mestres, amb un predomini d'aquests; i el popular de l'escola de Cirera, del parvulari Patufet i finalment dels Bons Amics, porta del moviment d'entrada de les tendències innovadores a l'Escola Pública en clar creixement demogràfic.

Es constitueix el primer nucli del Front Nacional de Catalunya propiciat per la parella Jordi Ferrer i Montserrat Manent, que suposa l'entrada en política d'un grup de joves escoltes, Miquel Renui, Vicenç Mora, i qui escriu això. En pocs mesos l'intent no reix i s'esgota.

Els nuclis de gent jove d'Acció Catòlica, amb alguns escoltes i gent procedent del CC, s'integren primer en el FSF i després en el FOC, organitzacions importants en l'aspecte de la formació (Manel Brullet, Quico Oller, Agàpit Borràs, Xavier Manté, Pere Claveria, Rafel Montserrat, Montserrat Brullet, Manel

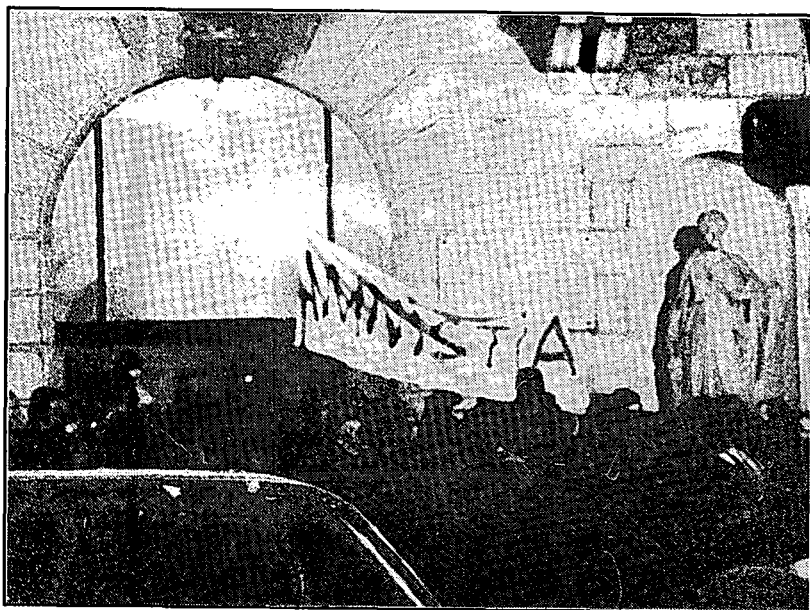

Portada del primer número del setmanari *El Maresme*, data 5 de desembre de 1969.

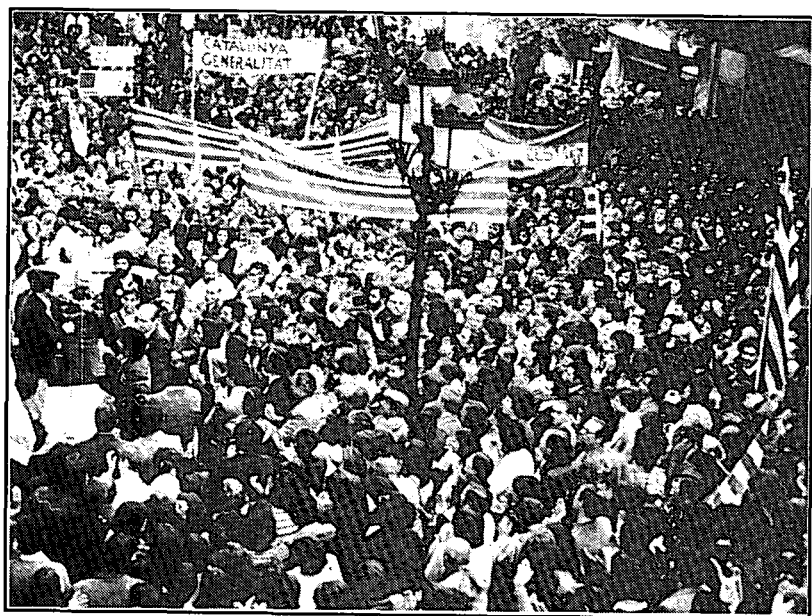
Torres, Quico Roca, Pep Manté, ...). El primer nucli de gent de classe mitjana, estudiants, en el decurs de la dècada, comença a integrar-se amb joves obrers procedents de la JOC i l'HOAC (Manel Cusachs, Victòria Lázaro, Joan Abril, Maya, ...) o de les activitats iniciades amb la gent dels nous barris, en especial Cerdanyola i Cirera (Miquel Torner, José Moreno, ...) en les seves escoles i centres parroquials.

La cèl·lula del FOC a Mataró va ser de les més importants dels últims temps de l'organització; a la fi de la dècada aglutinà un grup important d'obers (cal destacar M. Rosa Salicrú) i va donar lloc a futures organitzacions a l'esquerra del PSUC, les GCR, M-L, Cho-Ches, on s'agruparen un nucli important de resistent al franquisme (Mercè Bosch, Eduard Huertos, Maria Majó, Montse Brullet, Tina Brullet, M. Rosa Ferrer, Manel Mas, Jordi Montserrat).

Al final de la dècada i principis del 70 funcionen i es consoliden a Mataró grups importants de marxisme maoista, ML-FRAP (V. Ligos, Núria Massafrets i un grup de joves obrers) i de trosquisme, PT (Carles Manté, Tarsici Aragó, ...).

Manifestació davant la Casa de la Ciutat. Darrers anys setanta (?).
Fotografia MASMM. Arxiu d'imatges.

Manifestació *Volem l'Estatut* (1977) davant la Casa de la Ciutat.
Fotografia MASMM. Arxiu d'imatges

L'altre nucli fonamental de la dècada és el PSUC, que reneix a Mataró juntament amb la fundació de CCOO i l'arribada de López Bulla i de Jordi Casals. CCOO arriba a ser en els seus inicis un moviment unitari a Mataró, que es trenca a finals dels seixanta per l'oposició dels nuclis d'esquerra

i per l'enfortiment dels lligams de transmissió entre CCOO i PSUC. El PSUC, en canviar la dècada, amb el seu total control del sindicat i la utilització de fórmules de convergència com l'Assemblea Democràtica de Mataró, arriba al final del franquisme com la força més important de l'oposició, amb la desaparició dels petits nuclis a la seva esquerra, tot just mort en Franco, i la pervivència simbòlica de grups anarquistes dividits. No em consta cap mostra de participació socialista, ni de la UGT, en aquest període. Els nuclis de cristianisme de base militen decididament dins de CCOO i del PSUC.

Els quadres socialistes de la ciutat que tenen història política antifranquista procedeixen de les organitzacions frontistes (FSF-FOC) i els seus derivats d'esquerra marxista.

És a mitjan anys setanta quan comencen a sorgir a Mataró els grups socialistes, amb la fusió del Reagrupament i el PSOE, i amb la figura de Joan Majó com a líder. O els grups que posteriorment fundarien Convergència amb els quadres clàssics de l'època resistent (Pim Montserrat, Narcís Majó, ... i alguna cara nova encapçalada per en Ramon Pla).

La història política mataronina des de la mort del dictador és ja una història molt recent que deixarem per a una altra ocasió, a part d'algunes pinzellades estadístiques que donarem en parlar de l'Ajuntament.

L'AJUNTAMENT.

La primera institució local i pota del trípede ideològic del corporativisme feixista, el *Municipio*, era sens dubte un fidel reflex del que passava a nivell d'estat.

Com queda dit, l'omnipotent Sr. Crespo mana, és procurador en Cortes, fa bons negocis i s'envolta de mitjanies que no li fan ni ombra, ni feina.

Fins a l'any 1966 no té oposició, i és en aquest any quan hi ha les primeres eleccions pel *Tercio*

L'alcalde Sr. Francesc Robert i Graupera, acompanyat dels Srs. Francisco Salas Moret, tinent d'alcalde, i Xavier O'Callaghan, jutge de Primera Instància, en la inauguració de la Fira, l'any 1974. Fotografia Masachs. MASMM Arxiu d'Imatges.

desbordat a Ensenyament, en Taberner, per la dreta, i en Joan Cebrià desapareixen. És sentiment comú que en Salas va fer la seva feina com un bon i sempre amable alcalde, però que no podia fer res donades les circumstàncies.

L'abril de 1979 el post-franquisme dona pas a les primeres eleccions municipals, i l'Ajuntament i els vots queden dividits en 3 grups quasi iguals amb un lleuger avantatge del nou partit socialista. Conseqüència, 8 consellers i alcalde, Joan Majó, per als socialistes, 7 per als convergents i per al PSUC i només 3 per a UCD, que té el govern de l'estat.

Familiar i entren a l'Ajuntament en Rei, l'Amorós i fins i tot el jove Agustí Valdé, que després de successius canvis encara és avui a l'Ajuntament com a membre de l'indefinit grup mixt.

L'oposició minoritària crida, exigeix, pregunta, però no pot fer res més.

El primer canvi important en l'alcaldia el personalitza Antoni Martí Coll, que té la papereta de substituir Pedro Crespo l'any 1972. No sé què va passar, o si va veure que no hi havia res a fer, però el cert és que tot intentant alguna mesura modernitzadora, al cap d'un any plega i nomenen Francesc Robert, que era conseller, i el substitueix. Amb una actuació preludi del suarisme, en Robert dona un impuls a la ciutat que surt del llarg marasme anterior amb un creixement demogràfic i especulatiu que la destrossa, sense serveis, escoles, ni zones verdes. Promou com a acció més espectacular el Parc Forestal. Tot i que el 1973 hi ha novament eleccions del Terç Familiar, els terços corporatius i sindicals encara són controlats per l'antiga *camarilla* i, per tant, Robert fa d'alcalde amb un to totalment personal. Deixa l'alcaldia a Francisco Salas Moret el febrer de 1977, per passar a fer carrera política amb l'UCD des del Govern Civil de Tarragona.

Salas va tenir dos anys difícils amb manifestacions i pressions de les forces socials que aixecaven el cap i prenen força a la ciutat. I si ja havien sortit per l'esquerra els consellers Fàbregas i Boixet arran de la repressió del Primer de Maig de 1976, també abandona l'Ajuntament Fede Herrero,

Es produeix a la ciutat el *Pacte de progrés* entre PSC, PSUC i Convergència, i s'estrenen uns primers quatre anys de reconstrucció de l'ajuntament amb unió, una pila d'il·lusions i de problemes, i una fatal manca de mitjans en plena crisi econòmica de finals dels setanta, la més fonda i forta de les de tot el període, fins ara. L'acció de l'alcalde és de caire personalista i amb grans projectes que es posen en marxa, escoles, guarderies, port, places...

L'eufòria socialista del 82 dona pas a l'abassegadora victòria socialista de les municipals del 83. Majoria absoluta en detriment de l'altre partit d'esquerres, el PSUC. Convergència es manté i la dreta estatal continua essent testimonial. Poc temps després de ser elegit, en Joan Majó plega, i és substituït pel seu segon, en Manel Mas, que inaugura un període d'alcaldia socialista que encara perdura avui. Es manté un pacte d'esquerres amb el tàndem Segarra-Milà, però al final també es trenca. Convergència inicia el seu paper d'oposició.

A les eleccions de 1987 es repeteix la història i el PSC-PSOE, amb en Mas i una llista clarament continuativa, manté la majoria absoluta. Iniciativa per Catalunya, que s'estrena, obté un resultat mínim amb l'entrada del PCC i resten l'incombustible Milà i en M. Ponce. Convergència es menja totalment el vot cap a la dreta i puja una mica, però sense deixar el seu paper d'oposició.

L'Ajuntament s'estabilitza i entrem a les eleccions de 1991 on, mantenint-se essencialment la situació, ni la lleugera puja convergent, ni l'aparició

TREBALL**SENTENCIA EN LA CAUSA DE "CAN MARCHAL"**

La Audiencia Provincial de Barcelona ha dictado Sentencia en la causa contra Francisco Oswald Marchal, Director-Gerente de la extinguida empresa Juan Marchal, S.A., de esta ciudad, por no haber satisfecho al I.N.P. las cuotas de Seguridad Social que descontaba del salario de los trabajadores de dicha Empresa. Considera el Tribunal, en su Sentencia, que ello constituye un delito de estafa del artículo 533 del Código Penal, y condena al encausado a la pena de multa de UN MILLÓN TRESCIENTAS CINCUENTA MIL PESETAS, con la de 180 días de arresto sustitutorio, en caso de impago, e imponiéndole las costas procesales; asimismo le condena a que abone al I.N.P. toda la cantidad defraudada, que supera el millón de pesetas, cuya suma es la que fue retenida del salario de los obreros y no satisfecha a dicho Instituto.

Hemos de celebrar la decisión judicial en cuanto admite que, en estos casos, existe delito y concretamente el de estafa. Se considera al responsable del mismo (en este caso Francisco Oswald) como un estafador, que ha perjudicado a los trabajadores a su servicio.

Celebramos también que se aplique el Código Penal a aquellos que, como ha ocurrido en este caso, pueden apropiarse del dinero de los obreros a su servicio, con grave perjuicio para los mismos.

Existe la impresión, corrientemente que una posición privilegiada sea patente de honradez, pero la realidad, algunas veces desmiente esta impresión. Recordemos como ejemplo los casos de MATESA, el del Ayuntamiento de Vigo, el del ex-Alcalde de Tarragona, el de las constantes estafas en «negocios relacionados con la venta de viviendas, etc., etc.

Es de alabar la conducta del Jurado de Empresa y de los trabajadores de «Juan Marchal, S.A.», que decidieron denunciar y que han mantenido, en todo momento, la acusación particular en el proceso.

Ello representa, tras el éxito obtenido, el merecido castigo para el culpable, a la par que ha de servir de aviso a cuantos, como aquel puedan actuar en forma tan gravemente antisocial.

Sentència sobre can Marchal, publicada al setmanari *El Maresme*, núm. 2, 12 desembre 1969.

testimonial del PP ni el manteniment minoritari d'IC, amb dos consellers, fa perdre la majoria als socialistes, si bé perden l'absoluta i es veuen precisats d'un pacte de govern amb IC, que és el que actualment governa la ciutat.

Però això no és història, ja és present...

EL MOVIMENT SINDICAL.

Amb clara vinculació al procés polític de resistència, a l'econòmic del creixement industrial i comercial, i al social de canvi d'una situació repressiva i tancada en el verticalisme cap a una democràcia liberal de llibertats sindicals, el procés de lluita sindical, moltes vegades indissolublement lligada a la lluita política, va marcar també el Mataró de la nevada.

Ja queda dit que els nuclis sindicals comunistes o anarquistes varen ser decapitats, tot just renèixer, al Forn del Vidre amb les detencions del 51 i del 56.

L'any 1963 el Sindicalisme Vertical de la CNS, segona porta del corporativisme del règim, encara belluga la cua com a centre de resistència als tecnòcrates de l'Opus i encara controla l'aparell i convoca l'últim Congrés Sindical purament verticalista. La vella guàrdia té presència a la CNS, i a través d'ella a l'Ajuntament i a la premsa del *Movimiento*. Siquier, Moreno, Navarro, Prat,... són noms clàssics de molts anys.

No obstant això, l'inestable sistema capitalista que es va implantant comença a ensenyar les dents de serra de les seves crisis i, en plena època de desenvolupament, comença els anys 64-65 una primera crisi que afecta importants indústries

clàssiques de la ciutat i que, sens dubte, propicia els primers nuclis de sindicalisme a les empreses; Martí i Moragues a can Marot, Bravo a can Marchal i els joves Barrena al tèxtil o Antonio Rodríguez a la construcció.

Al desembre de 1964, amb la crisi i el tancament de can Marchal, es dona un fet important; la justícia processa, i després condemna, per primera vegada, un empresari per frau a la Seguretat Social, a denúncia dels treballadors. La notícia es publica en el número 3 del recent aparegut setmanari *El Maresme*, i les pressions fan que es tanqui la Secció de Laboral i s'acomia el redactor.

Al 1965, en plena crisi, arriba a Mataró en José Luís López Bulla; no sols és clau per a la renaixença del PSUC sinó que, a remolc de la crisi de l'empresa Sant Gall, es constitueix la primera cèl.lula de Comissions Obreres, en reunió celebrada sota la protecció de l'església de Sant Josep i del seu vicari Julià Cots Canut.

A Comissions, que realment són unitàries i aglutinen tota l'oposició sindical al verticalisme i la lluita contra el sistema, s'hi afegeixen els nuclis de la JOC i l'HOAC: Victòria Abril, Lea, Abril, Maya. La CNT dona fe de vida de la mà d'en Vergés que el 1966, junt amb en Cisquet Sala, pescador, seran els primers detinguts sindicalistes de la nova època.

El punt àlgid de les Comissions com a moviment unitari, tot i que ja hi ha pugna entre els sectors del PSUC i els esquerrans, el marca a Mataró el Primer de Maig de 1967, quan són detinguts membres d'una generació de joves cadells, Palacio, Àlvarez, Montoro,... o el Primer de Maig de 1968 on som detingudes 28 persones, moltes d'elles de conegudes famílies de la ciutat, junt amb els sindicalistes.

A la fi del 69, sobretot amb el primer Estat d'Excepció, les detencions a Mataró són abundants, els judicis al TOP es succeeixen, en López Bulla, sobretot, passa per molts processos i per la presó, on fins i tot contrau matrimoni.

En Solís Ruiz no ha aconseguit, a través del Congrés de Tarragona, apuntalar l'edifici vertical, i la gent de Comissions tot just arribada en pren el control a principis del 70. Fins a l'arribada de la llibertat sindical, vindran uns anys caracteritzats pel gran esforç d'implantació a les empreses i per una certa crisi de Comissions, en deixar de ser unitàries en contradicció amb grups i grupuscles d'esquerra, però no amb qui després renaixeria de les cendres, la UGT, que no apareix fins a la fi del franquisme.

És la fi del sindicalisme vertical, substituït per una CNS on conviuen antics funcionaris i gent de Comissions, que dona pas a la Llei de Llibertat Sindical; el moviment obrer perd el seu caràcter unitari i es desmembra entre Comissions, UGT, USO i una CNT dividida, de la qual posteriorment neix la CGT. Els intents de sindicalisme nacionalista no aconsegueixen mai sobresortir.

LES EMPRESES.

Es pot fer una anàlisi de la indústria mataronina sorgida de la guerra civil, però, en especial, de les tres dècades que van de la nevada cap aquí.

Sens dubte és una anàlisi que ajuda molt a veure l'evolució de la situació econòmica i social de la nostra ciutat.

Una ciutat que pivotava sobretot a l'entorn de la indústria tèxtil, però que no s'ha sabut diversificar, i que ara inicia una fase de creixement dels serveis, incloent en aquest apartat el de la comercialització, o petita indústria del gènere de punt, o del tèxtil en general.

Amb els *Planes de Desarrollo* d'en López Rodó s'inicia una nova època de l'economia espanyola, i també la crisi cíclica del tèxtil. L'estraperlo ha estat substituït per l'especulació, en base al creixement migratori i les necessitats de renovació i creació d'habitatges, i així els grans capitals financers inverteixen sobretot en els grans negocis immobiliaris.

A Mataró no som una excepció, són els especuladors i els immobiliaris qui es fan rics i no pas els fabricants, ofegats per les despeses financeres

i per l'increment dels costos socials. Naturalment a vegades fan les dues coses.

Un exemple flagrant de tot això succeeix l'any 1963 amb la *venda dels terrenys del cuartel*, operació que donà lloc a l'avinguda Jaume Recoder, que va ser qui, com a president de la Caixa d'Estalvis de Mataró (ara Laietana), va promocionar l'àmplia acció especulativa que, beneïda al final per l'Ajuntament, va fer créixer els desmesurats edificis que originaren una zona més densa que un barri del Japó. Naturalment el negoci va ser per a la Caixa i uns quants constructors.

Però la cosa més greu és que el solar era una donació del poble de Mataró a l'Exèrcit i hauria estat ben lògic que, desafectat, hagués tornat a la ciutat, que hauria pogut disposar d'un gran bé urbanístic i no especulatiu. Fins i tot ex-alcaldes, com en Josep Soler Moreu, varen intervenir per demanar-ho i grups falangistes també. En Pedro Crespo es va fer convenientment neutral i al final el poder econòmic s'imposà i es consumà la gran operació emblemàtica de la nostra Caixa.

Davant de tot això, els empresaris no es reciclen, no creuen en la formació, ni apliquen nous mètodes, i a cada crisi cau un grup nombrós d'empreses emblemàtiques, generalment de tipus familiar. La llista seria molt llarga en les crisis dels 64-66 o dels 76-80. La ciutat, que ha crescut molt, troba des dels seixanta la fórmula de l'economia submergida, de l'empresa a petita escala, i d'això treu forces de subsistència i es creen noves generacions d'empresaris, que tampoc no es prenen la formació com a tasca fonamental.

La caiguda de la construcció a finals del 70 crea un nucli d'aturats de més de 50 anys, que constitueixen una bossa de pensionistes o que inicien un lent procés de tornada al poble d'origen. Les crisis del tèxtil formen també una bossa de situacions d'invalidesa com a únic recurs per mantenir un ingrés segur i l'assistència sanitària.

Es pot llegir al diari oficial *Mataró*, el 1963, un article on l'autor es queixa que les treballadores oficials tèxtils, sorgides d'una empresa on han fet l'aprenentatge, es compren una màquina i s'instal·len a casa fent la competència a baix preu. És un bon precedent de la història dels propers 30 anys.

Els gremis, integrats primer en el sindicat vertical i després independents, o les noves patronals, no han tingut a la ciutat un paper aglutinant i modernitzador, fins a l'època actual on altres circumstàncies han començat a potenciar gremis de

resistència com la Unió de Botiguers o a promoure el Gremi del Tèxtil amb serveis d'informació o formació.

L'estructura pobra de la formació professional i el retard de les vacil·lacions en l'obertura d'escoles universitàries apropiades a les activitats productives de la ciutat, han constituït també factors claus en l'empobriment del teixit productiu.

LA SOCIETAT.

Sense més pretensions que les d'unes pinzellades finals, deixem constància d'algunes notícies que el futur ha anat conformant.

El periòdic *Mataró* l'any 1963 valia 1,50 pessetes i en el curs de l'any puja a 2 pessetes. És una dada per comparar. Avui val 50 pessetes i no ha variat tant com el preu.

El 1963 és un any fita de grans celebracions i aniversaris ciutadans. N'esmentarem alguns:

225 anys dels Escolapis de Santa Anna, 75 anys de l'arribada dels Maristes i 50 anys del col·legi Sant Josep.

50 anys del Club de Futbol Mataró, que ha anat a menys al llarg dels anys.

50 anys de vida sacerdotal de mossèn Pere Solà, rector de Sant Josep de Mataró.

IV Centenari de la reforma Teresiana, amb l'espectacular arribada i processó del famós braç incorrupte de la santa, que després el *Caudillo* usà com a talismà.

Però sobretot, per la seva importància i esplendor, el centenari de la Caixa d'Estalvis de Mataró que, sota la presidència de Jaume Recoder, organitza unes celebracions *por todo lo alto*, sobresortint un gran dinar de gala al Clavé, convertit en un jardí, que provoca les primeres crítiques conciliars del nou arxiprest davant de l'ostentació, i el concert de l'Orfeó Mataroní al *Monumental*, d'on sorgeix una cançó popular de contestació *Els Imponents*, petit himne de guerra local que perdura fins avui.

Un funcionari del *Ministerio* promet, de nou, un *Varadero* per a embarcacions de pesca, però encara no es comença el procés del *Puerto turístico* que ve a continuació.

Fins i tot es parla de la instal·lació d'un *Aeródromo*. Però sobretot té efectes premonitoris l'inici del projecte de l'*Autopista de la Costa Brava*,

que després es convertirà tan sols en l'autopista Barcelona-Mataró, la primera de peatge de l'Estat espanyol, mal costum que continua en l'actual perllongament cap a Palafolls.

El mullader que es muntà per la idea és important. L'oposició dels pagesos, fins i tot de les no sospitoses *Hermanades Sindicales de Labradores y Ganaderos* és total. Parlen de la instal·lació al Maresme de la *Muralla de Berlín* i proposen desviar-la cap al Vallès. Com a mal menor accepten de construir-la com una cornisa, sota l'exemple de la Costa Brava.

Col·legis professionals, Cambra de la Propietat i capítostos sindicals també es pronuncien en contra en un primer moment, però aviat canvien la seva postura i donen suport a la infraestructura, amb la decepció d'alguns de bona fe. A la premsa oficial proliferen els articles amb títols com *Autopista Sí o No?*.

Motiu principal de preocupació a la ciutat és el tema urbanístic. El creixement dels barris es fa sense planificació, sense serveis. El Pla MAT arriba quan ja és impossible parar la destrossa dels voltants, del Front Marítim, del teixit periurbà. Ja hem comentat els efectes de l'especulació sense cap control legal ni administratiu.

A conseqüència del creixement, manquen molts serveis, sobretot els escolars. A la dècada dels seixanta i principis dels setanta la meitat dels pàrvuls i nens són sense escolaritzar, uns cinc mil. A finals dels seixanta comença la massiva construcció d'escoles públiques que passaran a absorbir aquesta meitat de la població escolar.

PER ACABAR...

Manquen coses, potser hi ha algun error de dades, segur que m'he deixat noms importants, però aquestes ratlles no volen passar de ser el reflex d'una memòria, ajudat de quatre dades recollides, d'ençà que va nevar el 62. Mataronins il·lustrats, historiadors i gent més sàvia i preparada, ben segur que em poden esmenar alguna plana. Per part meva sols vull que les quatre idees serveixin com un punt de reflexió, de referència, sense cap ànim d'empipar ningú.

Josep M. Manté i Spà